

VARASTOKIRJASTO

TOIMINTAKERTOMUS 2021

Sisällysluettelo

1. Johdon katsaus toimintaan	2
2. Tuloksellisuus	3
2.1 Aineiston vastaanotto	3
2.2 Aineiston käsittely	3
2.3 Aineiston käyttö	4
2.4 Kehittämishankkeet	4
3. Vaikuttavuus	5
3.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen	6
3.1.1 Aineiston vastaanotto	6
3.3 Aineiston käytön kehittäminen	10
3.4 Asiakaspalaute	10
4. Toiminnallinen tehokkuus	11
4.1 Toiminnan tuottavuus	11
4.1.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen	11
4.1.2 Aineiston käyttö	12
4.2 Toiminnan taloudellisuus	13
4.2.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen	13
4.2.2 Aineiston käyttö	13
5. Tuotokset ja laadunhallinta	14
5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet	14
5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	14
5.2.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen	14
5.2.2 Asiakkaat	15
6. Henkisten voimavarojen hallinta ja osaamisen kehittäminen	15
7. Hallinto	17
7.1 Vierailut Varastokirjastoon sekä kansainvälinen toiminta	18
8.1 Rahoituksen rakenne	19
8.2 Talousarvion toteutuminen	19
8.4 Tase	20
9. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	20
- Indikaattorit	
- Allekirjoitussivu	

1. Johdon katsaus toimintaan

Vuosi 2021 oli nelivuotisen tuloskauden toinen (tuloskausi 2020–2023).

Vuotta voi kuvata normaalitoiminnan vuodeksi: syksyllä 2020 annettu opetus- ja kulttuuriministeriön päätös Varastokirjaston toiminnan jatkumisesta Kuopiossa ja ministeriön alaisena virastona käynnisti toiminnan kehittämisen, joka oli päätöstä odottaessa useiden vuosien ajan varsin rajallista.

Toista vuotta jatkunut koronapandemia vaikutti edelleen toimintaan. Kirjastossa työskenneltiin opetus- ja kulttuuriministeriön luvalla koko vuoden ajan lähitöissä. Poikkeuksellinen aika on kuitenkin näkynyt toiminnan muutoksina: kirjastojen rajoitetut palvelut asiakkaille vaikuttivat tilaus- ja lainamääriin, jotka kuitenkin hieman lisääntyivät edellisvuodesta. Ilahduttavaa oli, että vastaanotettujen aineistosiirtojen määrä kasvoi sekin vuodesta 2020. Kokous- ja koulutuspäivät pidettiin sataprosenttisesti etäyhteyksin.

Vuoden aikana Varastokirjastossa jatkettiin toiminnan kehittämistä. Aloitettiin kirjaston strategian päivittäminen, työ jatkuu vuonna 2022. Päivitetyt kotisivut julkaistiin helmikuussa. Päivityksen myötä päätettiin uudistaa Kontentti-artikkeliviitetietokanta; Kontentti saatiin valmiiksi ja käytettäväksi joulukuussa. Koko henkilöstö osallistui tulevaan peruskorjaukseen/tilaratkaisuun liittyvään työympäristön suunnitteluun. Tätäkin jatketaan vuonna 2022.

Varastokirjasto oli aktiivinen kirjastojen suuntaan ja kannusti aineistolähetystyöhön. Aineiston käsittely tehtiin reaaliaikaisesti, vastaanotettu materiaali käsiteltiin tavoitteen mukaisesti alle 6 kuukaudessa. Aineiston vastaanoton ja käsittelyn ohjeistuksella sekä aktiivisella kokoelmayhdyskuntaverkostolla on ollut merkittävä vaikutus sujuvaan kirjastojen väliseen yhteistoimintaan.

Kirjastot lähettivät vuoden aikana aineistoa 2 920 hyllymetriä (=hm) ja sitä käsiteltiin vuoden aikana 2 192 hm. Käsitellystä painetusta aineistosta merkittävä määrä oli monografioita, sarja-aineistoja vastaanotettiin aiempia vuosia vähemmän. Vastaanotetun aineiston määrä oli henkilöstöresurssiin nähden kohtuullinen.

Aineiston vastaanotto sekä käsitellyn aineiston määrä kääntyivät nousuun, vaikka asetettuihin tavoitteisiin ei aivan päästy. Huolimatta koronapandemian jatkumisesta edelleen, saattoivat kirjastot ja tietopalveluyksiköt palata kohti normaalia. Tämä vaikutti positiivisesti myös Varastokirjaston toimintaan alkaen aineiston siirtoilmoituksista aina tilausmääriin.

Koska monografioiden ja sarja-aineiston käsittelytilanne oli hyvä, voitiin kokoelmaan luetteloida aiemmin vastaanotettuja LP-levyjä. Varastokirjasto vastaanotti 2 332 CD-levyä, joihin Vaari-tietokannan omistajuus oli merkittyinä lähettäjäkirjastojen toimesta. Samalla levyjen metadata osakohteineen siirtyi lähettävän kirjaston toimesta Vaariin.

Vuonna 2021 tapahtumia (lainoja, kopioita, uusintoja) oli 66 716, määrä kasvoi edellisvuodesta. Kirjastojen e-aineistojen hankinta sekä käyttö on vauhdittunut entisestään ja aineistoja on saatavilla verkoista, sekä vapaasti että kohtuullisin kustannuksin. Tuo osaltaan vaikuttaa painetun materiaalin käytön vähentymiseen ja siten Varastokirjastoon kohdistuvien tilausmäärien pienentymiseen, vaikkakin toivottua nousua tilausmäärissä nyt tapahtui.

Kirjaston talousarvio vuodelle 2021 oli 1 682 000,00 euroa, ollen 1,9 % edellisvuotta pienempi (2020: 1 714 000 €).

Henkilökunnan määrä pysyi ennallaan: kirjastossa työskenteli vuoden aikana 19 virkamiestä, henkilötyövuosina 17,58 (2020 : 17,54). Henkilöstön työhyvinvointiin ja työssäjaksamiseen panostettiin edelleen. Ammattitaitoa kehitettiin etäkoulutuksin. VMBaro-työtyytyväisyyskyselyn työyhteisöindeksi oli 3,91 ja johtamisen indeksi 3,95.

2. Tuloksellisuus

Tulossopimuksen tavoitteet liittyivät tulossopimuskauden 2020 - 2023 linjausten mukaisesti seuraaviin kokonaisuuksiin:

- Aineiston vastaanotto
- Käsittely
- Käyttöön asettaminen

Jokaiselle kokonaisuudelle on asetettu tulossopimuksen tavoitteet, joiden toteutumisesta raportoidaan toimintakertomuksen yhteydessä. Kappaleessa 3. *Vaikuttavuus* kokonaisuudet avataan taulukoin ja edellisvuosien vertailuluvin.

2.1 Aineiston vastaanotto

Vuonna 2021 saapunut aineisto käsiteltiin määräajassa, eli 6 kuukauden sisällä saapumisesta. Aineistoa vastaanotettiin 2 920 hyllymetriä (2020: 1 655 hm). Määrää voi pitää hyvänä, vaikka jäikin alle asetetun tavoitteen, 3 500 hm.

Asiakaskirjastojen äkillisissä kokoelmapoistotilanteista johtuen otettiin vastaan tarkastamatonta aineistoa. Paperiaineiston ruuhkaton vastaanotto- ja käsittelytilanne mahdollisti musiikkiaineiston (nuotit, CD- ja LP-levyt) käsittelyn koko vuoden ajan.

Edeltäneinä vuosina tiedelaitosten kirjastotiloihin kohdistui tilansäästöpainetta. Tämän seurauksena tiedekirjastot poistivat kokoelmistaan huomattavasti painettuja aineistoja. Varastokirjaston aineistot ovatkin kurtuneet pääosin näiden kirjastojen aineistoista. Kuluneena vuonna onnistuttiin erityisesti yliopistokirjastojen aineistosiirtojen koordinoinnissa ja aineiston viiveettömässä käsittelyssä.

2.2 Aineiston käsittely

Aineistoa käsiteltiin 2 192 hyllymetriä. Käsitellystä aineistosta kokoelmiin otettiin 1 462 hm aineistoa. Määrä jää alle asetetun tavoitteen 3 500 hm. Vuodelta 2020 siirtyi käsittelemätöntä aineistoa 251,5 hm ja se käsiteltiin alkuvuonna 2021. Vuoden 2021 lopussa käsittelemättä olevaa aineistoa oli 1 014 hm. Päätös Varastokirjaston tulevaisuudesta näyttää vaikuttaneen positiivisesti aineiston vastaanottamiseen. Myös saapuneen aineiston tyyppi vaikuttaa käsittelymäärään: monografioita, CD- ja LP-levyjä sekä nuotteja sisältyy yhteen (1) metriin kappalemääräisesti enemmän kuin sarja-aineistoa.

Luetteloitujen tietueiden määrä 64 871 ylitti edellisvuoden tason. Näistä LowTag-tietueita¹ oli 2 332. Pääasiassa luettelointia tekevää henkilöstöä osallistui säännöllisesti kaukopalvelun työskentelyyn. Tällä oli vaikutusta luettelointiin käytettyyn työaikaan. Luetteloinnin tavanomaiseen vuosikarttumaan verraten tietueiden määrä on korkea (vuotuinen keskiarvo n. 50 000 tietuetta).

Kirjastojen kanssa jatkettiin yhteistyötä metadatan siirtämisen tehostamiseksi: tarkistaessaan lähettävää aineistoa kirjastot siirsivät tietueen valmiiksi Vaari-tietokantaan. Tämä sekä nopeutti että yksinkertaisti aineiston käsittelyä Varastokirjastossa. Varastokirjasto on jäsenenä Yleisten kirjastojen neuvoston asettamassa *Musiikin varastoinnin* työryhmässä. Ryhmän yhtenä tavoitteena on lisätä lähettävän kirjaston osallistumista metatietojen siirtoon ja siten helpottaa vähemmän käytetyn musiikkiaineiston löydettävyyttä. Vuonna 2021 Varastokirjastoon siirrettiin 2 332 CD-levyä osakohteineen LowTag-tietueina.

Asetettuna tulostavoitteena on käsitellä aineisto 6 kuukauden sisällä sen vastaanottamisesta. Tässä onnistuttiin. Monografioita ja kausijulkaisuja vastaanotettiin määrä, mikä oli mahdollista käsitellä määräajan puitteissa. Lisäksi kokoelmaan luetteloitiin aiemmin vastaanotettuja LP-levyjä 7 204 kappaletta ja nuotteja 9 056 kappaletta.

2.3 Aineiston käyttö

Vuoden aikana toimitettiin 66 716 tilaustapahtumaa: lainoja, artikkelikopioita ja uusintoja. Luku sisältää 245 virheellistä/puutteellista artikkelitilausta. Lukua voidaan pitää kohtuullisena, vaikkakaan tavoitteeseen 90 000 ei päästy. Koronapandemian rajoitustoimet voivat vaikuttaa aineiston tilaustmääriin, mutta myös se, että kaukolainaus toimintona koetaan hankalaksi. Tästä johtuen osa tilauksista on voinut jäädä tekemättä. Varastokirjaston asiakkaita ovat kirjastot ja tietopalveluyksiköt. Silti Varastokirjaston kauko- ja asiakaspalveluun tuli henkilöasiakkaiden yhteydenottoja tavanomaista runsaammin. Vuonna 2021 aloitetun ja v. 2022 jatkuvan Airut- eli kaukolainauksen kehittämishankkeen tavoitteena onkin asiakaslähtöisen tilausprosessin sujuvoittaminen.

Tulostavoitteen mukaisesti vastaanotetut tilaukset toimitettiin 24 tunnin sisällä vastaanottamisesta. Tilauksia vastaanotettiin ympäri Suomen, mutta myös pohjois- ja Baltian maista. Aineiston käytön taloudellisuus (euroa/tilaus) alentui hieman edellisvuodesta ja tuottavuutta indikoiva luku (tilaustapahtumia/htv) nousi, koska tilaustapahtumia vastaanotettiin edellisvuotta enemmän. Tästä tarkemmin luvussa 4. *Toiminnallinen tehokkuus.*

2.4 Kehittämishankkeet

Varastokirjasto osallistui Yleisten kirjastojen neuvoston asettaman *Musiikin varastoinnin* työryhmän työskentelyyn. Työryhmän keskeisinä tavoitteina on lisätä lähettävän kirjaston tekemää metatietotyötä Varastokirjastoon lähetettävän musiikkiaineiston osalta sekä vapauttaa yleisten kirjastojen aineistotiloja vähän käytetyn musiikkiaineiston osalta. Ryhmä kokoontui kuukausittain etäkokouksin.

¹ *LowTag: aineistoa lähettävä kirjasto varmistaa metatietojen oikeellisuuden ja merkitsee aineiston omistajuuden Varastokirjaston tietokantaan.*

Kontentti, eli vanhempien kotimaisten aikakauslehtien sisällysluetteloiden tietokanta päivitettiin tietokantaohjelmiston ja ulkoasun osalta. Tämän myötä sekä varmistettiin tietokannan tietoturvasuus että yhdenmukaistettiin ulkoasu Varastokirjaston kotisivujen mukaiseksi. Päivityksestä vastasi kirjaston kotisivut uudistanut Poutapilvi web design oy.

Varastokirjasto oli aktiivisena kumppanina Jyväskylän kaupunginkirjaston koordinoimassa *Shokki-uutinen! Harvinainen kirja löytyi kirjastosta* -hankkeessa. Keskeisenä tavoitteena oli edistää yleisten kirjastojen asiakkaiden omatoimista kaukolainausta Finnan kautta suoraan Vaari-tietokantaan.

OKM myönsi Varastokirjastolle 70 000 euron hankeavustuksen kaukolainauksen kehittämishanke Airutille. Tavoitteena on toteuttaa asiakastoiminen Varastokirjaston aineiston kaukolainaus ja artikkelien välityspalvelu. Kansalliskirjasto on hankkeen keskeisenä toimijakumppanina. Lisäksi hankkeessa ovat mukana kaikki kirjastosektorit sekä mm. kirjastojärjestelmätoimittajia. Hanke aloitettiin syksyllä 2021 ja se tulee jatkumaan vähintään vuoden 2022 ajan.

Lisäksi OKM myönsi 5 000 euroa yhteispohjoismaisen NordILL-konferenssin järjestämiseksi. Kyseessä on aineistonvälityksen ja kaukopalvelun konferenssi, joka järjestetään joka toinen vuosi. Tällä kertaa järjestämisvastuu oli Suomella. Varastokirjasto, Kansalliskirjasto ja Helsingin kaupunginkirjasto toimivat pääjärjestäjinä. Konferenssi järjestettiin nyt ensimmäistä kertaa etäyhteyksin, hyvällä menestyksellä: kaikkiaan 184 osallistujaa n. 10 maasta seurasi konferenssia kahden päivän ajan (25.-26.10.2021).

3. Vaikuttavuus

Tavoite: Varastokirjaston toiminnan tarkoituksena on vähentää kaikkien Suomen kirjastojen kokoelmatilarvetta ottamalla vastaan niiden siirtotarpeiden mukainen määrä aineistoa. Samalla varmistetaan, että Varastokirjastoon siirretty tutkimusaineisto säilyy tiedontarvitsijoiden käytössä.

Vuoden 2021 lopussa Varastokirjastoon on siirretty kirjastoista yhteensä 162 612 hyllymetriä aineistoa. Monografioita on noin 2 128 896 nidettä ja kausijulkaisuja yli 117 926 nimekettä. Kaikissa kirjastoissa, mutta etenkin yliopistokirjastoissa, on näin toimien voitu vähentää kokoelmatiloja ja/tai osoittaa tiloja muuhun käyttöön. Kirjastot ovat lähettäneet aineistoja Varastokirjaston kokoelmaan esimerkiksi silloin, kun yksikön toiminta lakkaa tai on yhdistytty toiseen kirjastoon.

Kaikkiaan kokoelmaan otettua aineistoa on vuoden aikaisen kartunnan sekä toteutettujen poistojen jälkeen 101,6 hyllykilometriä. Mainittakoon, että kokoelmasta on poikkeuksellisesti poistettu mittava patenttiasiakirjojen määrä lähettäneen tietopalveluyksikön suostumuksella: ko. aineisto on vapaasti käytettävissä internetissä.

Aineiston käyttö ja tilaustapahtumat lisääntyivät edellisvuodesta ollen 66 716 tapahtumaa; tulossojimuksen tavoite: 90 000. Syitä, miksi tilausmäärä jää alle asetetun tavoitteen, on tunnistettu: kirjastojen e-aineistojen käyttö on paitsi helppoa, myös nopeaa, kaukolainaus koetaan hankalaksi sekä edelleen jatkuneen pandemian asettamat rajoitteet kirjastojen palvelutoiminnoille.

Asiakasrekisterissä oli vuoden lopussa 2 218 asiakaskirjastoa, joista kotimaisia 1 348 ja ulkomaisia 668. Näiden lisäksi rekisterissä oli 21 henkilökuntaan kuuluvaa sekä 181 muuta asiakasta. Vuoden aikana lainanneita asiakkaita vuoden 2021 aikana oli 529.

3.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

Tavoite: *Varastokirjasto ottaa vastaan voimavarojensa puitteissa kirjastoista siirrettävää aineistoa ja käsittelee sen tehokkaasti sekä kiinnittää huomiota kirjastoille annettavaan ohjeistukseen koskien Varastokirjastoon toimitettavaa aineistoa.*

3.1.1 Aineiston vastaanotto

Kirjastoista siirrettiin aineistoa Varastokirjastoon 2 920 hyllymetriä. Tulossopimuksen tavoite: 3 500 hm. Kirjaston kokoelmapolitiikan seurauksena kirjastoja on ohjeistettu arvioimaan entistä huolellisemmin, mitä aineistoa kannattaa säilyttää Varastokirjastossa ja siten Suomessa. Kirjastojen tekemät siirrot vastaanotettiin ja käsiteltiin kuluneen vuoden aikana. Vuodesta 1989 lähtien Varastokirjastoon oli siirretty yhteensä 162 612 hyllymetriä aineistoa. Luku sisältää poistettujen patenttien hyllymetrimäärän 2 894.

Aineistosiirtojen palvelusopimus on tehty 71 eniten aineistoa toimittaneen kirjaston kanssa. Mukana ovat kaikki yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastot sekä suurimmat yleiset kirjastot ja erikoiskirjastoja. Vuoden aikana huomattavimmat aineistosiirrot vastaanotettiin sopimuskirjastoista.

Aineistoa on otettu vastaan seuraavasti (pyöristettynä täysille hyllymetreille) :

Kirjasto	2019	2020	2021	Yhteensä koko toiminnan aikana
Yliopistokirjastot	2 190	981	2255	100 975
AMK-kirjastot	170	33	53	38 185
Erikoiskirjastot	209	210	133	*
Yleiset kirjastot	594	377	474	22 790
Muut	42	54	5	688
Yhteensä	3 205	1 655	2 920	159 718²

*Yhteensä koko toiminnan aikana: AMK:it ja erikoiskirjastot yhdessä.

Vuonna 2021 vastaanotettu aineisto koostuu seuraavan taulukon mukaisesti (hm):

Kirjasto	Mono-grafiat	Kausi-julkaisut	Muu	Yhteensä
Yliopistojen kirjastot	1 789,0	458,1	7,5	2 254,6
AMK-kirjastot	34,7	18,8		53,5
Erikoiskirjastot	84,9	47,8		132,7
Yleiset kirjastot	229,6	141,6	102,3	473,5
Muut	5	0,5		5,5

² Luvusta vähennetty poistettujen patenttien määrä 2 894 hm.

Yhteensä	2 143,2	666,8	109,8	2 919,8
-----------------	----------------	--------------	--------------	----------------

Vertailu: vuonna 2020 vastaanotettu aineisto koostuu seuraavan taulukon mukaisesti (hm):

Kirjasto	Mono- grafiat	Kausi- julkaisut	Muu	Yhteensä
Yliopistojen kirjastot	513	457	11	981
AMK-kirjastot	22	11		33
Erikoiskirjastot	161	49		210
Yleiset kirjastot	281	54	42	377
Muut	54			54
Yhteensä	1 031	571	53	1 655

Monografioita siirrettiin enemmän kuin edellisvuonna ja kausijulkaisuja vähemmän kuin aiempina vuosina. Lähetetystä aineistosta poistoon päätyi edelleen merkittävä määrä monografioita: käsitteilytilanteesta sekä muutamien kirjastojen äkillisestä siirtotarpeesta johtuen tarkastamatonta aineistoa vastaanotettiin aiempaa enemmän.

Suurimmat siirrot vuonna 2021 tulivat seuraavilta kirjastoilta:

- Tritonia/Vaasa	787 hm
- Kansalliskirjasto	512 hm
- Helsingin yliopiston kirjasto (5 laitos- tai kampuskirjastoa yht.)	287 hm
- Jyväskylän Avoimen tiedon keskus	150 hm
- Itä-Suomen yliopiston kirjasto	148 hm
- Tampereen yliopiston kirjasto	119 hm
- Vaasan kaupunginkirjasto	117 hm
- Åbo Akademis Bibliotek	105 hm

Vuonna 2021 Varastokirjastoon aineistoa toimitti 83 kirjastoa tai tietopalvelutoimijaa (v. 2020: 75). Näistä yliopistojen kirjastoyksiköitä oli 14, ammattikorkeakoulujen kirjastoyksiköitä 13, erikoiskirjastoja 22 sekä yleisiä kirjastoja 34.

Koko toiminnan aikana aineistoa ovat luovuttaneet kaikki yliopisto- ja amk-kirjastot, kaikki aiemmat maakuntakirjastot sekä vuodesta 2018 alkaen toimineet kehittämiskirjastot. Lisäksi muista yleisistä kirjastoista aineistoa ovat lähettäneet noin puolet³ sekä yli 100 muuta kirjastoa. Vastaanotetusta aineistosta lähes 70 % on vastaanotettu yliopistojen kirjastoista.

3.1.2 Aineiston käsittely

Aineistoa on käsitelty seuraavasti:

	2019	2020	2021	Tavoite 2021
Käsitelty (hm)	2 880	2 156	2192	3 500

³ V. 2020 Suomessa oli 280 pääkirjastoa (lähde: Suomen yleisten kirjastojen tilastot)

Kokoelmiin otettu (hm)	1 809	1 552	1462	
-------------------------------	-------	-------	------	--

Käsittely aineistotyypeittäin (hyllymetreissä):

	Mono- grafiat	Kausi- julkaisut	Väitös- kirjat	LP- ja CD-levyt	Yht.	Kokoelmiin otettu hm
2019	1 671	1 173		36	2 280	1 809
2020	1 456	634		66	2 156	1 552
2021	1 517	509		166	2 192	1 462
Yht. v. 1989 lähtien	67 902	89 060	3 955	370	161 287	103 656
% käsittelystä	42	55				
% käsittelystä	41,71	55,65	2,50	0,14	100,00	64,22

Sarja-aineistoa (taulukossa: *kausijulkaisut*) käsiteltiin vähemmän kuin vuonna 2020. Sarja-aineiston käsittelijät osallistuivat tarvittaessa monografioiden käsittelyyn sekä kauko- ja asiakaspalveluun.

Lähetyksistä poistettiin seuraavan taulukon mukaisesti (hyllymetrejä):

Aineistolaji	2019	2020	2021
Monografiat	765	577	634
Kausijulkaisut	306	20	55
LP- ja CD-levyt		7,4	6,2
Yhteensä hyllymetriä	1 071	604,4	695,2
% käsittelystä	37	28	32

Yhteenveto 1989 - 31.12.2021 saapuneesta, käsitellystä sekä poistetusta aineistosta (hm):

Tila	Mono- grafiat	Kausi- julkaisut	Väitös- kirjat	Musiikki- aineisto	Yhteensä hm
Vastaanotettu	68 640	89 274	4 300	398	162 612
Valmista	38 988	61 614	2 761	319	103 682
Ei otettu kokoelmiin	28 889	27 447	1 539	41	57 916
Odottaa käsittelyä	763	214	0	37	1 014

Koko toiminnan aikana vastaanotetusta aineistosta poistoja on ollut 36 %. Vuonna 2021 kirjoista otettiin vastaan joitakin tarkastamattomia lähetyksiä, joiden poistot nostavat poistojen määrää monografioiden osalta. Vuonna 2021 kokonaispoistomäärä oli 32 % ja vuonna 2020 28 %.

Luetteloituja tietueita oli seuraavasti:

Aineistolaji	2019	2020	2021
Monografiat	46 829	48 418	52 843

Kausijulkaisut	1 673	1 287	639
LP- ja CD-levyt	4 962	10 022	11 389
Tietueita	53 464	59 727	64 871
Tietueet yhteensä	2 004 328	2 064 055	2 128 896

Vuonna 2021 tietokantaan lisättiin 52 843 uutta monografiatietuetta, josta 9 056 kappaletta on monografioina luetteloituja nuottijulkaisuja. Monografianiteiden tietuemäärä vuoden 2021 lopussa on yhteensä 2 128 896.

Uusia kausijulkaisuja luetteloitiin 639 nimekettä. Kausijulkaisunimekkeitä vuoden 2021 lopussa on yhteensä 117 926.

Paperisen aineiston käsittelyn hyvä ja ruuhkaton tilanne mahdollisti varastossa odottavien LP-levyjen luetteloinnin. LP-levyjä luetteloitiin 7 204 kappaletta, joista 51 % poimittiin tietokannoista ja 49 % primääriluetteloitiin.

Lisäksi vastaanotettiin 2 332 CD-levyä tietueineen. Ne LowTag-merkittiin lähettävän kirjaston toimesta suoraan Varastokirjaston Vaari-tietokantaan osakohteineen. Kirjastot LowTag-merkitsevät ja lähettävät CD-levyjä omien aikataulujensa mukaisesti, joten osa CD-levyistä tilastoituu lähetysajan kohdasta riippuen joko edeltävälle tai seuraavalle vuodelle ("vuodenvaihde").

Vuonna 2020 otettiin käyttöön musiikin osakohteiden automaattinen siirto Melindasta Vaariin aina, kun osakohteet Melindasta ovat saatavana. Käyttöönotto koskee sekä Varastokirjaston henkilöstön tekemää että aineistoa siirtävien (LowTag-merkitsevien) kirjastojen musiikkiaineiston käsittelyä. Käyttöönotto toteutettiin myös takautuvaan aineistoon, joka oli jo Varastokirjaston kokoelmassa Toimintatapa parantaa musiikkiaineiston löydettävyyttä asiakaskäyttöliittymissä. Edellä mainitun johdosta vuonna 2021 Vaariin siirtyi kaikkiaan noin 119 202 musiikkiaineistojen osakohdetta.

Vaariin lisättyjen tietueiden kokonaismäärä oli 64 871 emotietuetta. Mainittakoon, että kirjastossa on 2 700 hm luetteloimattomia väitöskirjoja (n. 520 000 nidettä), joita luetteloidaan monografioina kokoelmaan muun aineiston puuttuessa. Esimerkiksi vuosina 2019-2020 luettelointia tehtiin näiden osalta yht. 35 hm. Tästä syystä luetteloimattomien väitöskirjojen kokoelma on pienentynyt. Lisäksi 37 hm LP-levyjä odottaa käsittelyä, tietokannasta tarkistamista sekä luettelointia tai poistoa.

Vuonna 2021 uusista Vaari-tietokantaan tallennetuista, Varastokirjastossa luetteloiduista luetteloititietueista 24% oli primääriluetteloituja ja 76% poimittuja tietueita. Primääriluetteloinnin määrä oli 13% enemmän kuin vuonna 2020. Syynä tähän on usean kirjaston varastokokoelmien siirto Varastokirjastoon. Primääriluetteloinnin määrää kasvatti myös pitkään Varastokirjaston varastossa käsitelystä odottaneiden LP-levyjen ja nuottien luettelointi. Edellä mainittuja aineistoja ei ole luetteloitu mihinkään sähköiseen tietokantaan aiemmin.

Melindan emotietueista 10% sekä emo- ja poikastietueista 7,5% on omistavana tietokantana vain Vaari, eli kyseinen aineisto löytyy Suomessa ainoastaan Varastokirjastosta. Varastokirjaston primääriluetteloimat ja Melindaan uutena poimitut tietueet ovat 40% kaikista Melindaan vuonna 2021 lisätyistä tietueista. Varastokirjasto on merkittävä tiedontuottaja yhteisluettelo Melindassa.

3.2 Aineiston käyttöön asettaminen

Tavoite: *Tilaukset toimitetaan viivytyksettä. Kirjasto kehittää elektronisia aineistonvälityspalveluita ja osallistuu kaukopalvelun kehittämishankkeisiin.*

Varastokirjaston aineistoa on käytetty viime vuosina seuraavasti:

Tilausmuoto	2019	2020	2021	Tavoite 2021
Lainaus	65 472	51 464	59 443	
Pdf-kopiot	10 081	10 881	7 028	
Virheelliset tilaukset	527	405	245	
Yhteensä	76 080	62 750	66 716	92 000

Tilattu aineisto toimitettiin viiveettä pääsääntöisesti samana päivänä kun tilaus saapui, kuitenkin 24 tunnin sisällä tilauksen vastaanottamisesta. Vuodelle 2021 asetettuun tavoitteeseen 90 000 tilausta ei päästy. Tilausmäärän vähentymisen tunnistettuja syitä avattiin luvussa 2.3.

Perinteisistä postitse lähetettävistä lainoista 55,9% toimitettiin asiakkaille yleisten kirjastojen kautta. Jäljenteiden osuus kaikista tilauksista oli 11%. Toimitetuista jäljennetilauksista 62% lähetettiin yliopisto- ja erikoiskirjastoihin.

Vuoden lopussa asiakasrekisterissä oli 2 218 asiakasta. Näistä kirjastoja ja muita tietopalveluyksiköitä oli 2 015, henkilöasiakkaita 203. Kaikista asiakkaista aktiivilainaaajien määrä oli 529. Aktiivisista jäljenteiden tilaajatahoista ei ole tilastotietoa saatavilla.

3.3 Aineiston käytön kehittäminen

Varastokirjasto kuului vuodesta 2000 lähtien *Linnea2*-konsortioon, joka hallinnoi konsortion jäsenten yhteistä kirjastojärjestelmää. Järjestelmä koostui Voyager- ja Aleph-ohjelmistoista, CSC:n omistamasta ja ylläpitämästä palvelimesta sekä käyttöpalvelusta. Konsortio purettiin vuoden 2019 lopussa. Samalla aineistojen yhteiskäytön kehittäminen kansallisesti keskeytyi toistaiseksi. Tavoitteena on, että lähivuosien aikana kehittämistyötä voidaan jatkaa eri kirjastojärjestelmien välillä. Tähän liittyen luvussa 2.4 *Kehittämishankkeet* kuvattiin Jyväskylän kaupunginkirjaston koordinoimaa hanketta.

Kirjastojärjestelmän vaihdoksesta johtuen myötä poistui käytöstä aiemmin mainittu UB-yhteislaivanaustoiminto. Tällä on ollut tilauksia vähentävä vaikutus, josta on myös saatu paljon palautetta. Toiminnon poistuminen vaikutti etenkin tiedekirjastojen asiakkaisiin ja tilausmäärien laskuun. Syksyllä aloitetulla Airut-hankkeella toivotaan olevan positiivinen vaikutus kaukolainauksen kehitykseen.

3.4 Asiakaspalautte

Asiakaspalautetta kerätään aineistosiirtojen yhteydessä. Lisäksi asiakaspalautetta saadaan pääasiassa sähköpostitse. Varastokirjaston järjestämissä tilaisuuksissa sekä henkilökunnan osallistuksessa kirjastoalan tilaisuuksiin saadaan vapaamuotoista palautetta. Palaute on pääasiassa kiittävää

ja liittyy tavallisesti toiminnan palvelunopeuteen. Palautetta saadaan myös aineiston siirtoihin ja kokoelmapolitiikkaan liittyen. Palautetta hyödynnetään mm. ohjeistuksen täsmentämisessä. Yleisille kirjastoille lähetettiin syksyllä 2021 Varastokirjaston toimintaan liittyvä kysely, tulokset johtopäätelmiseen valmistuvat v. 2022.

Varastokirjasto antaa asiakaspalautetta aineistoa lähettävälle kirjastoille esimerkiksi poikkeuksellisen hyvältä lähetyksestä, tai kun lähetyksessä on havaittu poikkeavuutta yhteisesti sovitun kokoelmapolitiikan suhteen. Näin voidaan edelleen parantaa lähetyksen laatua sekä vähentää turhaa lähettämistä, josta koituu kuluja sekä lähettävälle että vastaanottavalle taholle.

4. Toiminnallinen tehokkuus

4.1 Toiminnan tuottavuus

4.1.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

Aineistoa käsiteltiin 2 192 hyllymetriä, tavoite: 3 500 hm. Vastaanottoon ja käsittelyyn osallistui 12,72 henkilötyövuotta. Aineistoa käsiteltiin 172 hm/htv. Aineiston vastaanoton, käsittelyn ja säilyttämisen henkilötyövuosi sisältää hallinnon osuuden 1,38 htv.

	2019	2020	2021	Tavoite 2021
Käsitelty (hm)	2 880	2 156	2 192	3 500
HTV	12,28	12,60	12,72	
Käsitelty aineisto (hm/htv)	235	171	172	366

Tuottavuus nousi hivenen edellisvuodesta, mutta käsitellyn aineiston määrässä ei päästy asetettuun tavoitteeseen. Aineiston vastaanoton ja käsittelyn vähentymiseen on tunnistettu syitä, joita on avattu kappaleissa 2. ja 3. Lisäksi jatkunut pandemiatilanne vaikutti edelleen kirjastojen toimintaan. Vaikka Varastokirjasto toimi myös vuoden 2021 normaalisti ja henkilöstö jatkoi lähitöissä, tilanne vaihteli Suomen muissa kirjastoissa ja tietopalveluyksiköissä. Näin asiakaskirjastojen henkilökunnalla oli rajalliset mahdollisuudet kirjastotiloissa tehtävään kokoelmatyöhön, kuten Varastokirjastoon lähetettäviin aineistosiirtoihin.

Aineisto käsiteltiin reaaliaikaisesti. Aineistolaji (pääosin monografioita sekä LP- ja CD-levyjä) vaikutti myös käsiteltyyn määrään. Sarja-aineistoa vastaanotettiin hieman edellisvuotta enemmän vuonna 2021: 666 hm (2020: 572 hm).

	2019	2020	2021	Tavoite
Luetteloituja tietueita	53 464	59 727	64 871	65 000
HTV	12,28	12,60	12,22	
Luetteloitu aineisto (tietuetta/htv)	4 353	4 740	5 308	5 293

Tuottavuus kasvoi edellisestä vuodesta. Luetteloitujen tietueiden - mukaan lukien niiden osakohdeet - määrä henkilötyövuotta kohti kasvoi edellisvuodesta ollen asetetun tavoitteen tasolla. Vastaanotettu aineisto on käsitelty palvelulupauksen mukaisesti kuuden (6) kuukauden sisällä sen saapumisesta Varastokirjastoon. Työprosesseja ja -tapoja on edelleen tehostettu, lisäksi kirjastojen yhteistyö on ollut tuloksellista.

Tulosopimuksessa asetettu tavoite toteutui. Aineistoa käsiteltiin riittäväällä henkilöstöresurssilla; vaikka aineistonkäsitteilyyn osallistuvien työpanos oli edellisvuotta hieman pienempi, saatiin luetteloitua aineistoa enemmän. Monografioita käsiteltiin yhteensä 1 517 hm. Koska merkittävä osa vastaanotetusta aineistosta oli tarkastamatonta, poistoon päätyi peräti 634 hm.

Vuosi 2021 oli luettelointikäytänteiden suhteen normaalin toiminnan vuosi, eikä merkittäviä toiminnan muutoksia tullut. Vuoden aikana oli muutama lyhyt (1-2 tunnin) mittainen katkos tietueiden siirtymisessä eli replikoitumisessa Aleph-Melindasta Vaari-Kohaan. Nämä katkokset hidastivat kyseisinä päivinä luettelointityötä. Koha-kirjastojärjestelmän päivitys syksyllä 2021 hoitui lähes katkoitta työskentelyyn.

4.1.2 Aineiston käyttö

Tilautapahtumia vuoden aikana oli 66 716. Aineiston käyttöön eli Varastokirjaston asiakaspalveluun osallistui 4,85 henkilötyövuotta. Aineiston käytön henkilötyövuosi sisältää hallinnon osuuden 0,52 htv. Tilauksia henkilötyövuotta kohden oli 13 756.

	2019	2020	2021	Tavoite 2021
Tilauksia	76 080	62 750	66 716	92 000
HTV	5,70	4,94	4,85	
Tilauksia/ htv	13 347	12 702	13 756	16 575

Tuottavuus (tilauksia/htv.) nousi aineiston käytön osalta. Tilauksista 89% kohdistui lainoina ja 10,5% skannauksina lähetettäviin. Virheellisiä tilauksia vastaanotettiin n. 0,5%. Skannauksina lähetettävien tilausten määrä väheni edellisvuodesta n. 30%. Tähän on tunnustettu syyksi se, että tieteellisiä, lähivuosina julkaistuja artikkeleita on käytettävissä e-aineistoina ja etenkin tiedeyhteisöt hyödyntävät nimenomaan tuota resurssia.

Koronapandemian rajoitustoimet voivat vaikuttaa aineiston tilausmääriin, mutta myös se, että kaukolainaus toimintona koetaan hankalaksi. Tästä johtuen osa tilauksista on voinut jäädä tekemättä. Varastokirjaston asiakkaita ovat kirjastot ja tietopalveluyksiköt. Silti Varastokirjaston kauko- ja asiakaspalveluun tuli henkilöasiakkaiden yhteydenottoja tavanomaista runsaammin. Vuonna 2021 käynnistetyn Airut-hankkeen tavoitteena on asiakaslähtöisen tilausprosessin sujuvoittaminen.

Töitä organisoitiin tehtäväkuvia uudistaen ja vastaamaan mm. ruuhkatilanteisiin. Aineiston käyttöön osallistuvalla henkilöstöllä on muun muassa Finna-hakupalvelun ja Varastokirjaston kotisivujen ylläpitotehtäviä. Vastavuoroisesti aineiston käsittelyn henkilöstöä osallistuu asiakas- ja kaukopalvelun tehtäviin säännöllisesti. 1.7.2021 voimaantullut tullausmenettely vaikutti kirjastojen toimintaan siten, että EU:n ulkopuolelle lähetettävistä tai EU:n ulkopuolelta saapuvista saapuvista kaukolainoista tulee tehdä tullausilmoitus. Tämä prosessi otettiin haltuun kesän-alkusyksyn aikana.

Toiminnan käyttökatkokset: sähköpostipalvelimen ongelma aiheutti yhden (1) työpäivän mittaisen käyttökatkon lainaustoimintoihin.

4.2 Toiminnan taloudellisuus

4.2.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

	2019	2020	2021	Tavoite 2021
Käsitelty	2 880	2 156	2 192	3 500
Kustannukset	1 456 302	1 373 988	1 321 239	
Euroa / hm	505	637	603	366

Aineiston vastaanottoon, käsittelyyn ja säilyttämiseen liittyvät kustannukset olivat 1 321 239 euroa. Aineistoa käsiteltiin yhteensä 2 192 hm ja käsittelyn yksikkökustannukset olivat 603 euroa/hm.

Aineiston vastaanoton, käsittelyn ja säilyttämisen kustannuksiin on sisällytetty tilan vapauttamisen ja aineiston vastaanoton kustannukset, jotka olivat 38 929 euroa. Tilan vapauttamisen yksikkökustannus oli 17,7 euroa/hm.

4.2.2 Aineiston käyttö

Aineiston käyttöön liittyvät kustannukset olivat 251 490 euroa. Aineiston välitystapahtuman yksikkökustannukset oli 3,76 euroa/tapahtuma.

	2019	2020	2021	Tavoite 2021
Tapahtumia	76 080	62 750	66 716	92 000
Kustannukset	299 492	252 356	251 490	
Euroa/tapahtuma	3,94	4,02	3,76	5,43

Tilaustapahtumia oli vuoden aikana 66 716. Aineiston käyttöön eli Varastokirjaston asiakaspalveluun osallistui 4,85 henkilötyövuotta (v. 2020: 5,70 htv). Aineiston käytön yksikkökustannus oli edeltänyttä vuotta alhaisempi. Vuosittaisten tilaustapahtumien määrä nousi vuotta aiemmasta. Tämä oli positiivinen havainto: kirjastojen oli mahdollista palautua kohti normaalia toimintaa - tämä näkyi Varastokirjastoon kasvaneina tilausmäärinä sekä muina yhteydenottoina.

Kirjastojen toiminnan vilkastuminen näkyi Varastokirjaston toiminnan menokehityksessä, esimerkiksi rahti- ja postikustannusten menokehitys 2019-2021:

2019	rahtikust. yhteensä	20 721,64 €
2020	rahtikust. yhteensä	11 935,42 €
2021	rahtikust. yhteensä	19 210,46 €

- Rahtikustannus vähentynyt -42,4% vuodesta 2019 vuoteen 2020
- Rahtikustannus nousut 60,95% vuodesta 2020 vuoteen 2021

2019	postikust. yhteensä	66 543,85 €
2020	postikust. yhteensä	55 933,49 €
2021	postikust. yhteensä	60 298,26 €

- Postikustannukset pienentyneet -15,9% vuodesta 2019 vuoteen 2020

Postikustannukset nousivat 7,80% vuodesta 2020 vuoteen 2021. Kirjastojen e-aineistojen hankinta sekä käyttö on vauhdittunut entisestään ja aineistoja on saatavilla verkoista sekä vapaasti että kohtuullisin kustannuksin. Tuo osaltaan vaikuttaa painetun materiaalin käytön vähentymiseen ja siten Varastokirjastoon kohdistuvien tilausmäärien pienentymiseen, vaikkakin toivottua nousua tilausmäärissä tapahtui.

5. Tuotokset ja laadunhallinta

5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkissuoritteet liittyvät suoraan kirjaston toiminnan vaikuttavuuteen, näitä on analysoitu kappaleessa 3. Vaikuttavuus.

5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

5.2.1 Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

Tulosopimuksen mukaisena tavoitteena on käsitellä aineisto kuuden (6) kuukauden kuluessa sen saapumisesta Varastokirjastoon ja tämä tavoite toteutui v. 2021.

Varastokirjaston toiminta tukee kirjastoja kokoelmien hallinnassa ja aineistojen siirroissa. Paljon aineistoa lähettävien kirjastojen kanssa on solmittu keskinäinen palvelusopimus, jolla on sovittu osapuolten toimet aineistonsiirroissa. Vastuu lähetysten sisällön tarkoituksenmukaisuudesta on siirtävällä kirjastolla, Varastokirjasto puolestaan vastaa siirtojen kustannuksista.

Kirjastot noudattavat yhteisesti laadittuja Varastokirjaston kokoelmapoliittisia ohjeita. Sujuvan vuorovaikutuksen myötä aineiston vastaanotto jakautui tasaisesti vuoden ajalle, joten käsittely ei ruuhkautunut. Varastokirjasto pystyi auttamaan kirjastoja äkillisten siirtotarpeissa myös ottamalla vastaan tarkastamatonta aineistoa sekä musiikkiaineistoa.

Ennakoidakseen aineiston vastaanottoa tulevina vuosina, kirjastoille lähetettiin kysely eri aineistotyyppien siirtotarpeista. Vastaajia pyydettiin arvioimaan siirtotarpeitaan aikajaksoille 2022-2025 sekä 2026-2035. Kyselyyn vastasi 72 kirjastoa eri kirjastosektoreilta.

Vastaanotettu aineisto on ollut laadukasta. Aineiston käsittelyä tehostaa, että yhä useampi lähetys on tarkastettu yhteistietokannasta. Lisäksi osa aineistoa lähettävistä kirjastoista siirtävää metadatan Varastokirjaston tietokantaan.

5.2.2 Asiakkaat

Vuoden 2021 lopussa rekisterissä oli yhteensä 2 218 kirjastoa ja tietopalveluyksikköä. Käyttäjäre-
kisterissä on lähes kaikki Suomen kirjastot ja muut tietopalveluyksiköt. Pohjoismaisia kirjastoasiak-
kaita oli 403. Muita ulkomaisia kirjastoasiakkaita oli 265.

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja osaamisen kehittäminen

Vuoden 2021 henkilötyövuosimäärä oli 17,58 - 19 virkamiestä.

Aineiston vastaanottoon, luettelointiin ja käsittelyyn osallistui	11,35 henkilötyövuotta
Tilan vapauttaminen -toimintoon	0,45 htv
Aineiston käyttöön	4,33 htv
Hallinnollisiin tehtäviin, kuten työnjohtoon sekä tukitoimintoihin	1,90 htv

Luvun 4. *Toiminnallinen tehokkuus* htv-lukuihin on jyvitetty hallinnon htv-osuutta (*Aineiston vastaan-
otto, käsittely ja säilyttäminen* sekä *Aineiston käyttö*).

Henkilöstössä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia, rekrytointeja tai poistumia. Kirjastossa työ-
skenteli vuoden aikana 1 määräaikainen ja 18 vakituista virkamiestä. Tehtäväkuviin tehtiin joidenkin
osalta tarvittavia päivityksiä. Kirjastonjohtajan viiden (5) vuoden määräaikaiskausi alkoi 1.1.2021.
Varastokirjastossa työskenteli työkokeilija 3 kuukauden ajan (ei virka- tai työsuhteessa virastoon).

Tulosopimuksen mukaan Varastokirjasto on vastuullinen työnantaja, joka arvioi toimintaansa jat-
kuvasti. Tavoitteena oli ammattitaitoinen, motivoitunut, oikein kohdistettu ja joustava henkilöstö.

Työhyvinvointiin liittyviä tunnuslukuja:

	2019	2020	2021	Tavoite 2021
Työtyytyväisyysindeksi (as- teikolla 1 - 5)	3,9	3,9	3,91	>=4,0
Sairauspoissaolot (päivää/htv)	12,30	8,21	5,23	<9
Työterveyskustannukset (eu- roa/htv)	938	610	596	
Työkunnan ja työtyytyväisyyden edistäminen (euroa/htv)	839	538	437	

Vuonna 2021 VMBaron toteutus siirrettiin syksyyn (aik. tammikuu). Työtyytyväisyysindeksi pysyi
edelleen korkealla tasolla. Työn sisältö ja vaikuttamismahdollisuudet, työyhteisön toimintakult-
tuuri, vuorovaikutus ja viestintä sekä työnantajakuvat ja arvot oli arvioitu korkealle (keskiarvo ~4).
Palkkaukseen sekä osaamiseen, oppimiseen ja uudistumiseen liittyvissä kokonaisuuksissa (mm.

kehityskeskustelu) onnistuttiin edellisvuotta paremmin - keskiarvot näissä kokonaisuuksissa olivat nyt ~3,5 tasolla (aik. <3,0).

Sairauspoissaolojen määrä vuonna 2021 oli 5,23 päivää/htv (2020: 8,2 päivää/htv). Työterveyskustannukset laskivat hieman edellisvuoteen verrattuna. Pienessä organisaatiossa yksittäinen pitkä sairauspoissaolo nostaa keskiarvoa merkittävästi. Kirjastossa on käytössä *Varhaisen tuen* ja *Työhönpaluun mallit* sekä 30-60-90 -seuranta. Työnantaja ja työterveyshuolto seuraavat sairauspoissaoloja. Työterveyshuollossa on edellisten vuosien tapaan painotettu ennalta ehkäisevää työterveystoimintaa. Työnantaja kustansi henkilöstölle influenssarokotukset, samaten mahdollisuuden koronarokotukseen työterveyshuollossa. Käyttöön otettu Digiklinikka on koettu toimivaksi etenkin korona-aikana.

Koulutustarpeita ja -toiveita kootaan vuotuisista kehityskeskusteluista, viraston toimintaan ja kehittämiseen liittyvistä tarpeista sekä valtion henkilöstötutkimus VMBaron tuloksista. Koulutukseen käytetty aika saadaan Kieku-työajanseurantajärjestelmästä. Koulutuskustannuksiin on laskettu käytetty työaika sekä koulutuksen muut kulut (matkakulut, päivärahat, kurssimaksut, kouluttajien palkkiot).

Vuonna 2021 ammattitaitoa kehitettiin ja ylläpidettiin etäkoulutuksin. Tätä osallistumistapaa hyödynnettiin edellisvuotta runsaammin ja näin aiempaa useamman virkamiehen on ollut mahdollista osallistua koulutustilaisuuksiin. Kustannuksia on syntynyt ainoastaan käytetystä työajasta sekä mahdollisista osallistumismaksuista. Seurattiin Kansalliskirjaston järjestämiä etäkoulutuksia, joita olivat *Kuvailun tiedotuspäivä*, *Melinda-päivä* sekä useita Talonmiehen *tuokioita*. Lisäksi osallistuttiin Erikoiskirjastojen neuvoston koulutuspäivään ja NordILL-konferenssiin. Valtion digitaalisen *eOppiva*-oppimisympäristön koulutuksia suoritettiin pääasiassa omatoimisesti. Hallinnon henkilöstö osallistui vuoden aikana useisiin valtion yhteisiin *Handi-* ja *Osaava-*järjestelmien etäkoulutuksiin.

Viraston esihenkilöt osallistuivat vuoden 2021 aikana seuraaviin pitkäkestoisiin koulutuksiin: *Valtio-Vire* -koulutus sekä *Mahdollistaja*-valmennusohjelma. Viraston koko henkilöstö suoritti *Virkamiesetiikka käytännössä* -koulutuksen (eOppiva). Myös viraston strategiatyöhön liittyvään kehittämispäivään osallistui koko henkilöstö.

Pandemiasta johtuen vuoden aikana työssäjaksamiseen ja työtyytyväisyyteen liittyviä fyysisiä tapahtumia järjestettiin aiempia vuosia vähemmän. Vuoden aikana pidettiin 2 henkilöstötapahtumaa: kehittämispäivän päätteeksi järjestetty elokuvanäytös sekä virkistysiltapäivä Kuopion kulttuurihistoriallisen museon ja kaupunginkirjaston kokoelmiin tutustuen. Omaehtoista kulttuurin sekä liikunnan harrastusta tuettiin kulttuuri- ja liikuntasetelein.

Kokonaisvaltaiseen työssäjaksamiseen käytettiin n. 0,68 työpäivää/htv; huomioitu *Työhyvinvointiin liittyviä tunnuslukuja* -taulukossa (euroa/htv), s.16. Vuoden mittaan *Varastokirjaston perehdyttämisopas* päivitettiin *Varastokirjastolaisen oppaaksi* niin, että sisältö sopii yhtäläillä tulokkaalle kuin jo pidempään kirjastossa työtä tehneelle.

Koulutustarpeita ja -toiveita kootaan vuotuisista kehityskeskusteluista sekä VMBaron tuloksista. Koulutukseen käytetty aika saadaan Kieku-työajanseurantajärjestelmästä, johon kirjataan koulutukseen käytetty työaika.

Osaamisen kehittämiseen liittyviä tunnuslukuja:

	2019	2020	2021	Tavoite 2021
Koulutuskustannukset (€/htv)	597	238	1 000	
Koulutukseen käytetty aika (tpv/htv)	2,3	1,05	3,58	3,5

Koulutuskustannuksiin on laskettu käytetty työaika sekä koulutuksen muut kulut (matkakulut, päivärahat, kurssimaksut, kouluttajien palkkiot). Koulutuksiin osallistumisessa etämahdollisuuksia on hyödynnetty entistä enemmän, näin koko henkilökunta on voinut osallistua yhtä aikaa seuraamiin. Tällöin kustannuksia on syntynyt ainoastaan käytetystä työajasta.

Muita henkilöstöön liittyviä seurattavia tunnuslukuja ovat henkilötyövuosien määrä ja kustannukset (= palkat sivukuluineen) sekä henkilöstön ikärakenne.

	2019	2020	2021
Henkilötyövuodet	17,98	17,54	17,58
Kustannukset (€)	798 829	784 812	797 101
€/htv	44 429	44 744	45 341

Keski-ikä vuoden 2021 lopussa:

	2019	2020	2021	Valtio, hlöstön keski-ikä 2020
Miehet, vuotta	54,43	55,43	56,43	45,7
Naiset, vuotta	50,33	50,36	49,92	
Henkilöstön keski-ikä			53,14	
yli 45-vuotiaiden osuus ⁴	79%	78%		
yli 55-vuotiaiden osuus			53%	

Henkilöstön keski-ikä on noussut. Tämä kertoo henkilöstön vähäisestä vaihtuvuudesta: virastossa tehdään pitkä virkaura eikä uusia/lepääviä virkoja ole täytetty.

Palkeiden hallinnoima palkansaajan neuvontapalvelu otettu henkilöstön käyttöön 1.3.2021.

7. Hallinto

Varastokirjaston toimintaa ohjaa johtokunta, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Johtokunnan tehtävänä on huolehtia kirjaston yleisestä kehittämisestä, päättää toiminnan suuntaviivoista sekä toimia yhteistyöelimenä edustamiinsa kirjastosektoreihin. Tämä tarkoittaa mm. toiminta- ja taloussuunnitelman sekä talousarvioehdotusten tekemistä, päätöksentekoa periaatteellisista asioista sekä kirjastojen aloitteiden käsittelemistä.

⁴ Vuodesta 2021 alkaen ilmoitetaan yli 55-vuotiaiden osuus

Johtokunta aloitti 3-vuotiskautensa 1.3.2019. Siihen kuuluvat

- kirjastonjohtaja **Ari Muhonen** (31.5. saakka Jyväskylän yliopisto, Avoimen tiedon keskus. 1.6. alk. Itä-Suomen yliopiston kirjasto), puheenjohtaja. Tieteellisten kirjastojen edustaja
- kirjastonjohtaja **Minna Abrahamsson-Sipponen** (Oulun yliopiston kirjasto), varapuheenjohtaja. Tieteellisten kirjastojen edustaja
- kirjastopäällikkö **Jussi Kärki** (Satakunnan ammattikorkeakoulun kirjasto, Pori). Ammattikorkeakoulukirjastojen edustaja
- kirjastotoimenjohtaja **Päivi Savinainen** (Kuopion kaupunginkirjasto). Yleisten kirjastojen edustaja
- apulaisjohtaja **Liisa Savolainen** (Kansalliskirjasto). Kansalliskirjaston edustaja
- Johtaja **Minna von Zansen** (Celia, Helsinki). Erikoiskirjastojen edustaja

Esittelijänä johtokunnan kokouksissa toimi kirjastonjohtaja Johanna Vesterinen. Asiantuntijana toimi toimistopäällikkö Sirpa Janhonen. Johtokunta kokoontui vuoden aikana kolme kertaa. Johtokunnan pöytäkirjat ovat luettavissa Varastokirjaston kotisivuilla: <https://varastokirjasto.fi/tietoa-varastokirjastosta/johtokunta/>

Kirjastonjohtaja Johanna Vesterinen kuului vuoden aikana seuraaviin työryhmiin:

- Erikoiskirjastojen neuvosto, varapuheenjohtaja
- Koha-kirjastojärjestelmä, ohjausryhmän jäsen
- Jyväskylän kaupunginkirjaston Shokkiuutinen-hanke: Asiakastoiminen Varastokirjastotilaus, ohjausryhmän jäsen
- Suomen Tieteellinen kirjastoseura, hallituksen jäsen

Toimistopäällikkö Sirpa Janhonen kuului vuoden aikana seuraaviin työryhmiin:

- Kuvailevan Metatiedon Asiantuntijatyöryhmän jäsen
- Koha-kirjastojärjestelmä, asiantuntijaryhmän ja pääkäyttäjärühmän jäsen
- Yleisten kirjastojen neuvoston asettaman musiikin varastoinnin työryhmän jäsen
- Jyväskylän kaupunginkirjaston Shokkiuutinen-hanke: Asiakastoiminen Varastokirjastotilaus, ohjausryhmän jäsen
- Suomen Tieteellinen kirjastoseura, aineiston saatavuustyöryhmän jäsen

7.1 Vierailut Varastokirjastoon sekä kansainvälinen toiminta

Pandemiatilanne huomioiden Varastokirjastoon otettiin rajoitetusti vierailijoita vastaan. Seuraavat vierailut toteutuivat v. 2021:

16.6.	Jyväskylän kaupunginkirjasto, Shokkiuutinen-hankkeen toimijat	4 hlöä
11.11.	Savon ammattiopisto, logistiikka-alan opiskelijat	12 hlöä

Järjestyksessään 14. NordILL-konferenssi järjestettiin 25.-26.10. Varastokirjaston, Kansalliskirjaston sekä Helsingin kaupunginkirjaston yhteistyönä. Kaksipäiväisen konferenssin teema oli *Empowering knowledge – Accelerating access*. Ensimmäistä kertaa etäkonferenssina pidettyyn tapahtumaan osallistui 184 henkilöä noin 10 eri maasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö tuki konferenssia 5 000 euron hankeavustuksella.

Kirjastonjohtaja Johanna Vesterinen osallistui Viron Kansalliskirjaston seminaariin 1.10.2021 pitemmällä etäluennolla ”*To receive, store and offer material for the use of other libraries*”.

8. Tilinpäätösanalyysi

8.1 Rahoituksen rakenne

Varastokirjaston perusrahoitus tuli valtion talousarvion kautta. Varastokirjaston momentti on 29.40.04.

8.2 Talousarvion toteutuminen

Varastokirjaston budjetti vuoden 2021 valtion talousarviossa	1 682 000,00 euroa
Siirtomääräraha vuodelta 2020	87 655,08 euroa
Yhteensä	1 769 655,08 euroa

Toiminnan menot ja tulot	2019 toteuma	2020 toteuma	2021 toteuma
Bruttomenot	1 755 357	1 635 256,53	1 572 728,84
Bruttotulot	-12 113	- 8 911,61	- 10 900,24
Nettomenot	1 743 244	1 626 344,92	1 561 828,60

Bruttotulot:

Muut tulot (korv. kirjoista, autopaikat yms.)	364,00 €
Kelan palautukset (sairauspäiväraha ym)	6 449,61 €
<u>Kelan työterveyshuollon palautukset</u>	<u>4 086,63 €</u>
Yhteensä	10 900,24 €

Määrärahaa vuodelle 2022 siirtyi 207 826,48 euroa.

Täsmäys: 1 561 828,60 (nettomenot -21) + 207 826,48 (siirtomääräraha v:lle -22) = 1 769 655,08

Hankkeet 2021

Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saatiin erillisrahoitusta NordILL-konferenssin järjestäminen kansainväliseen yhteistyöhön ja aineistojen saatavuuden parantamiseksi 5 000,00 euroa.

Hankerahoitus kohdennettiin konferenssin järjestämiskustannuksiin.

Erillisrahoitus tiliöitiin momentille TaKP 29.40.53.10, tulosityksikkö 6000002610 SEUKO2

Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saatiin erillisrahoitusta tutkimusaineistojen käytön saatavuuden parantamiseen: Airut-hanke eli kaukolainaustoiminnon kehittäminen kirjastojärjestelmien välille 70 000,00 euroa. Käyttöaika 1.6.2021 – 31.12.2022.

Erillisrahoitus tiliöitiin momentille TaKP 29.40.20.1.1, tulosityksikkö 6000002610 SEUKO2

Kokonaisuudessaan Varastokirjaston toteumamenot olivat 1 635 256,53 euroa.

8.3 Tuotto- ja kululaskelma

Varastokirjaston tulosalueiden v. 2021 kustannukset olivat 1 572 729 euroa (kirjaston perusrahoituksen momentit 29.40.04 ja 4.17.29.40.04).

Kustannuslaji	Tilan vapauttaminen, aineiston käsittely ja säilyttäminen	Aineiston käyttö	Yhteensä 2021	Yhteensä 2020	Muutos ed. vuodesta % 2020 - 2021
Investoinnit					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	20 977	7 997	28 974	25 899	+ 11,87
Henkilöstökustannukset	577 101	220 000	797 101	784 812	+ 1,57
Vuokrat	478 535	14 800	493 335	575 018	-14,21
Palvelujen ostot	241 409	7 466	248 875	237 064	+ 4,98
Muut kulut (matkat ym.)	3 217	1 227	4 444	3 552	+ 25,11
Yhteensä	1 321 239	251 490	1 572 729	1 626 345	-3,3

8.4 Tase

Taseessa on eriteltyä arvon muutokset hankintojen ja suunnitelmanmukaisten poistojen jälkeen.

9. Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Varastokirjaston johto on valtion talousarviosta annetun lain 24 b §:n mukaisesti vastuussa sisäisen valvonnan järjestämisestä sekä sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta ja riittävydestä. Sisäisen valvonnan tarkoitus on antaa kohtuullinen varmuus siitä, että kirjaston toiminta on tehokasta ja tarkoituksenmukaista, toimintaan liittyvä raportointi on luotettavaa ja toiminnassa noudatetaan lakeja ja hyvän hallinnon vaatimuksia.

Varastokirjaston sisäisen valvonnan tilaa on vuoden aikana arvioitu valtionhallinnon yleisohjeiden, opetus- ja kulttuuriministeriön tulosneuvottelun sekä sisäisen tarkastuksen mukaisesti. Näiden mukaan

- Toimintaympäristön tila on hyvä
- Tavoitteiden asettaminen: toimintaa suunnitellaan ennakoiden sekä johdonmukaisesti, seuranta ja ohjaus ovat kunnossa.
- Kirjaston sisäiset valvontatoimenpiteet ovat asianmukaisia
- Informaatio ja tiedonkulku ovat asianmukaisia
- Seuranta on asianmukaista

INDIKAATTORIT 2021

Varastokirjasto

Tilinpäätöskannanoton tunnuslukuja 2019-21

	2019	2020	2021
Tavoite: Varastokirjasto ottaa vastaan kirjastojen siirtotarpeiden edellyttämän määrän aineistoa			
Vastaanotetun aineiston määrä hm	3205	1 655	2920
Kirjastoista v:sta 1989 siirretty aineisto (hm)	158 063	159 718	
Vastaanoton kustannukset Varastokirjastolle (€/hm)	14	19	18
Tavoite: vastaanotettu aineisto käsitellään 6 kk:n kuluessa saapumisesta			
Käsitellyn aineiston määrä (hm)	2880	2156	2192
Käsittelyyn kuluva aika (kuukautta)			
monografiat (kk)	<6	<6	<6
kausijulkaisut (kk)	<6	<6	<6
Käsittelyn yksikkökustannukset (€/hm)	505	637	603
Tavoite: Tilaukset toimitetaan vuorokauden sisällä. Palvelut ovat maksuttomia			
Tilausten määrä (kpl)	76 080	62 750	66 716
Palvelun nopeus (tuntia)	<24	<24	<24
Asiakastyytyväisyys			
- asiakaskirjastojen määrä	2 024	2 271	2 218
Palvelun kustannukset (€/til.)	3,94	4,02	3,76
Tavoite: Kirjasto kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -tyytyväisyys			
Henkilöstö (tehdyt htv:t)	17,98	17,54	17,58
Työtyytyväisyysindeksi	3,9	3,9	3,91
Sairauspoissaolot (työpv/htv)	12,3	8,2	5,23
Henkilöstökoulutus (työpv/htv)	2,3	1,1	3,58
Kokonaistyövoimakustannukset (€/htv)	44 429	44 744	45 341

ALLEKIRJOITUSSIVU

VARASTOKIRJASTO

HYVÄKSYMME JA ALLEKIRJOITAMME

Varastokirjaston vuoden 2021 tilinpäätöksen, joka sisältää toimintakertomuksen, tuotto- ja kululaskelman sekä taseen.

Allekirjoitettu sähköisesti 7.2.2022

Ari Muhonen
johtokunnan puheenjohtaja

Minna Abrahamsson-Sipponen
johtokunnan varapuheenjohtaja

Jussi Kärki
johtokunnan jäsen

Päivi Savinainen
johtokunnan jäsen

Liisa Savolainen
johtokunnan jäsen

Minna von Zansen
johtokunnan jäsen

Johanna Vesterinen
kirjastonjohtaja